C/2024/1570

5.3.2024

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Noorte roll maaelu arengus“

(omaalgatuslik arvamus)

(C/2024/1570)

Raportöör: **Nicoletta MERLO**

Täiskogu otsus	25.1.2023
Õiguslik alus	kodukorra artikli 52 lõige 2 – omaalgatuslik arvamus
Vastutav sektsioon	põllumajanduse, maaelu arengu ja keskkonna sektsioon
Vastuvõtmine sektsioonis	22.11.2023
Vastuvõtmine täiskogus	14.12.2023
Täiskogu istungjärk nr	583
Hääletuse tulemus (poolt/vastu/erapooletuid)	193/0/1

1. **Järeldused ja soovitused**

1.1. Euroopa vajab noorte nägemust, pühendumust ja osalust, et luua kõigi jaoks parem tulevik. Maapiirkondadel on majanduslikus ja sotsiaalses ühtekuuluvuses tähtis roll. Väga oluline on tagada noorte võrdne kohtlemine ja täielik osalemine nii maa- kui ka linnakeskkonnas.

1.2. Tuleb luua põhjalikud vahendid üksikasjalike andmete kogumiseks rahvastiku, kogukonna kaasamise ja maapiirkondade noorte vajaduste kohta. Investeeringud teadusuuringutesse ja liigitatud andmete analüüsi on väga olulised sihipäraste investeeringute, poliitika ja teenuste rakendamiseks. Sellega seoses kiidab Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee heaks maapiirkondade vaatluskeskuse loomise ning julgustab keskenduma noortekeskssete andmete kogumisele ja heade tavade vahetamisele.

1.3. Komitee rõhutab, kui oluline on võtta vastu terviklikud ja valdkondadevahelised lähenemisviisid, mis hõlmavad maapiirkondadele avalduva mõju hindamist ja ELi noortetesti, et tagada ELi poliitikameetmete pikaajaline ja mõjus rakendamine.

1.4. Selleks et muuta maapiirkonnad noorte jaoks ligitõmbavamaks, on hädavajalik, et kommunaal-, kommerts- ja noorsooteenused, kvaliteetne tööhõive ja haridus, digitaalne ja füüsiline taristu, ühistransport, vaba aja tegevused ja noorteklubid oleksid kättesaadavad ja kergesti ligipääsetavad.

1.5. Sellised algatused nagu maaelupakt ([1]) ja noortele suunatud meetmed (sealhulgas haridus, koolitus, sport ja vabatahtlik tegevus) ning ELi programmid, nagu Erasmus+, Euroopa solidaarsuskorpuse programmid ([2]), LEADER/CLLD ([3]) ja kogukonna juhitud kohalik areng ning noorte juhitavad algatused ja projektid, mängivad olulist rolli noorte mõjuvõimu ja nende maaelu arengus osalemise suurendamisel.

1.6. Komitee peab väga oluliseks edendada osalusvõimalusi, pidades silmas põlvkondade vahetumist ning kaasavamat ja mitut sidusrühma hõlmavat juhtimismudelit. Selleks tuleks kaasata noorteorganisatsioone, organiseeritud kodanikuühiskonda ja poliitikakujundajaid ning tunnustada uusi viise, kuidas noored tehnoloogia ja sotsiaalmeedia kaudu osalevad.

([1]) https://ruralpact.rural-vision.europa.eu/rural-pact_en
([2]) https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/IP_21_5402
([3]) https://ec.europa.eu/enrd/leader-clld_en.html

1.7. Kestliku majanduse stimuleerimiseks maapiirkondades on komitee arvates hädavajalik pakkuda kvaliteetseid tööhõivevõimalusi stabiilsete ja konkurentsivõimeliste lepingutega, tagada piisav sotsiaalkaitse ja toetada ettevõtlust. Eritähelepanu tuleks pöörata noortele, kes ei tööta, õpi ega osale koolitusel, naistele, puuetega inimestele, haavatavatele inimestele ja marginaliseerunud kogukondadele. Selleks et edendada ausat konkurentsi, kaitsta töötajate õigusi ja luua võrdsed tingimused, peab komitee vajalikuks tõhustada ja tugevdada kollektiivläbirääkimisi, tugevdada sotsiaaldialoogi ja tagada sotsiaalse tingimuslikkuse mehhanismi kohaldamine.

1.8. Oluline on hõlbustada maapiirkondade ettevõtjate juurdepääsu maale ja laenudele ning toetada lühikesi tarneahelaid, et stimuleerida kestlikku majandust ja edendada maakogukondade kestlikku arengut. Komitee peab oluliseks anda noortele praegu harimata põllumajandusmaad ja luua maad harida soovivate noorte põllumajandustootjate jaoks maapank. Maad rentides saavad noored tõhusalt tootmisega tegeleda praegu mahajäetud maal.

1.9. Koolitusel ja haridusel kõigil tasanditel on oluline roll maaelu arengu edendamisel. Neis tuleks kasutada ümberkujundavat lähenemisviisi, võttes arvesse kohalikke olusid ja kogukonna vajadusi. Organiseeritud kodanikuühiskond võib etendada keskset rolli ning tuleks kaasata nende võimaluste kavandamisse ja rakendamisse. Lisaks peab komitee oluliseks anda noortele hariduse kaudu teadmisi põllumajandusliku toidutööstuse kohta, et tuua nad maapiirkondadele lähemale, selgitada peamisi toidukontseptsioone ja rõhutada tootjate olulist rolli toidutarneahelas. Komitee arvates on selleks väga oluline lisada koolide õppekavadesse põllumajandusliku toidutööstuse õppeaine.

1.10. Komitee rõhutab, et nii Euroopa oskusteaastal kui ka pärast seda tuleb keskenduda rohepöörde juhtimiseks ja kestliku arengu meetmete rakendamiseks vajalikele oskustele.

1.11. Komitee rõhutab Euroopa maapiirkondade ülikoolide ja detsentraliseeritud kommunaalteenuste rolli maakogukondade erivajadustele kohandatud hariduse, koolituse, suunitluse ja nõuannete pakkumisel. Samuti võiks seoses sellega olla kasulik kaasata kodanikuühiskonna organisatsioone ning edendada ja arendada mitteformaalset haridust.

2. **Noored kui maapiirkondade põhivara**

2.1. Parema, st kestliku, kaasava ja digitaalse tuleviku ülesehitamiseks vajab Euroopa kõigi noorte nägemust, pühendumust ja osalust, olenemata sellest, kas need noored elavad maa- või linnapiirkondades ([4]). Praegused kriisid, nagu kliimamuutused, elurikkuse vähenemine, hiljutine pandeemia ja sõda Ukrainas, on esile toonud meie praeguse süsteemi hapruse ja tungiva vajaduse muuta paradigmat meile vajaliku kestliku majanduse suunas ([5]). Sel taustal peab lõpuks saama reaalsuseks põhimõte, mille kohaselt ei jäeta ühtki territooriumi ega inimest kõrvale.

2.2. ELi maapiirkondade arengu pikaajalise visiooni ([6]) eesmärk on luua 2040. aastaks tugevamad, ühendatud, vastupanuvõimelised ja jõukad maapiirkonnad. Hoolimata sellest, et peaaegu kolmandik ELi elanikkonnast (137 miljonit inimest) elas 2021. aastal maapiirkondades, ([7]) püsivad maa- ja linnapiirkondade vahel siiski märkimisväärsed erinevused. Seetõttu on väga oluline tagada nii maa- kui ka linnakeskkonnas noorte võrdne kohtlemine ja täielik osalemine ning tugevdada kõigis liikmesriikides maa- ja linnapiirkondade sidemeid ([8]). Maapiirkondadel on elutähtis roll majanduslikus ja sotsiaalses ühtekuuluvuses, sealhulgas kestlikus toidutootmises, samas seisavad nad silmitsi ka rahvastikukao probleemiga, eriti noorte puhul ([9]).

2.3. ELi noortestrateegia 2019–2027 ([10]) on ELi noortepoliitika valdkonnas tehtava koostöö raamistik. Selle eesmärk on edendada noorte osalemist demokraatlikus elus ja tagada nende aktiivne osalemine ühiskonnas. Strateegia keskendub kolmele põhivaldkonnale (noorte liikuvus, ühendamine ja võimestamine) ning hõlmab 11 konkreetset Euroopa noortepoliitika eesmärki.

2.4. Noorte-eesmärgiga nr 6 „Maapiirkondade noorte kaasamine“ tahetakse saavutada mitu eesmärki:

([4]) Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Maa- ja linnapiirkondade kestliku arengu terviklik strateegia“ (ELT C 105, 4.3.2022, lk 49).
([5]) Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Meile vajalik jätkusuutlik majandus“ (ELT C 106, 31.3.2020, lk 1).
([6]) COM(2021) 345 final.
([7]) Urban-rural Europe – introduction, Eurostat (https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Urban-rural_Europe_-_introduction#Area_and_population).
([8]) https://www.iied.org/rural-urban-linkages
([9]) Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „ELi maapiirkondade arengu pikaajaline visioon“ (ELT C 290, 29.7.2022, lk 137).
([10]) https://youth.europa.eu/strategy_et

— tagada maapiirkondades noortele asjakohase taristu, sealhulgas kommunaalteenuste, andmeühenduvuse ja eluasemevõimaluste kättesaadavus;

— luua kestlikud ja kvaliteetsed töövõimalused, mis on kättesaadavad maapiirkondade noortele;

— edendada noori kaasavate tegevuste detsentraliseerimist, andes neile võimaluse panustada kohalikesse kogukondadesse;

— kaasata maapiirkondadest pärit noori aktiivselt otsustusprotsessidesse;

— tagada maapiirkondade noortele võrdne juurdepääs kvaliteetsele haridusele, juhendamisele ja koolitusele;

— luua maapiirkondadest positiivne kuvand ning säilitada ja edendada maapiirkondade traditsioone.

2.5. Maapiirkondade noored on väärtuslikud panustajad, kes toovad ideid, inspiratsiooni ja energiat, et muuta maapiirkonnad tugevamaks, ühendatumaks, vastupidavamaks ja jõukamaks. Loovus ja entusiasm võimaldavad neil aktiivselt osaleda maakogukondades ja hoogustada uut majandustegevust, mis viib töökohtade loomiseni kohalikul tasandil.

2.6. Noorte otsustavat rolli maaelu arengus tunnistatakse. Seejuures on oluline omada põhjalikke vahendeid üksikasjalike andmete kogumiseks rahvastiku, kogukonna kaasamise ja maapiirkondade noorte vajaduste kohta. Investeeringud liigitatud andmete uurimisse ja analüüsi (võttes arvesse selliseid tegureid nagu sugu, haridusalane kvalifikatsioon, kodakondsus, võimalikud haavatavused jne) on üliolulised uuritud valdkondade konkreetsetele vajadustele vastavate sihipäraste investeeringute, poliitikameetmete ja teenuste rakendamiseks. Sellega seoses peab komitee tervitatavaks, et Euroopa Komisjon loob maapiirkondade vaatluskeskuse, ([11]) ning julgustab keskenduma noortekesksete andmete kogumisele.

2.7. Väga tähtis on soodustada heade tavade vahetamist, et töötada välja tõhusad poliitikameetmed, mis suurendavad maapiirkondade potentsiaali ja muudavad need noortele ligitõmbavamaks. Kogemuste jagamine ja Euroopa ressursside kasutamine võib aidata kaasa nende eesmärkide saavutamisele ja tagada, et maapiirkondadest saab noorte jaoks edukalt toimiv keskkond. Oluline on tunnustada ja edendada põllumajanduslikku toidutööstust kui maapiirkondade noortele atraktiivsete võimaluste loojat.

2.8. Oluline on võtta vastu terviklikud lähenemisviisid, mis hõlmavad maapiirkondadele avalduva mõju hindamist ([12]) ja ELi noortetesti ([13]) kõigis Euroopa Komisjoni talitustes. Need lähenemisviisid tagavad ELi poliitika pikaajalise ja mõjusa rakendamise, vähendavad ebavõrdsust ning võtavad arvesse praeguste ja tulevaste põlvkondade vajadusi nii maa- kui ka linnapiirkondades. Sel taustal tuleb tagada maa- ja linnapiirkondade tugev seotus.

3. **Kuidas muuta maapiirkonnad noorte jaoks ligitõmbavaks**

3.1. Nõukogu 26. mai 2020. aasta järeldustes noorte võimaluste suurendamise kohta maa- ja äärepoolsetes piirkondades ([14]) tunnistatakse, et ELi elanikkond vananeb, eelkõige maa- ja äärepoolsetes piirkondades ja saartel, ning et neis piirkondades on vaja tagada kommunaal- ja kommertsteenuste, kvaliteetse tööhõive ja hariduse, digitaalse ja füüsilise taristu, ühistranspordi ja vaba aja tegevuste olemasolu ja parem kättesaadavus.

3.2. Järeldustes kutsutakse liikmesriike üles edendama lähenemisviise, millega vähendada ebavõrdsust linna- ning maa- ja äärepoolsete piirkondade vahel, ning töötama välja sektoriüleseid meetmeid, mis arvestavad nende piirkondade noorte väljavaateid ja vaatekohti. See hõlmab ettevõtluse edendamist ja mitmekesiseid tööhõivevõimalusi põllumajanduses ja muudes majandustegevustes ning sotsiaalmajanduses ja ühistutes. Samuti kutsutakse liikmesriike üles kodanikuaktiivsuse erinevate vahendite ja noortele suunatud teenuste kaudu innustama noori osalema kohalike kogukondade elus, samuti edendama koostoimet ELi algatuste ja vahendite vahel, nagu LEADER/CLLD kogukonna juhitud kohalik areng, programm „Erasmus+“, Euroopa solidaarsuskorpus, Euroopa Sotsiaalfond ja noortegarantii.

3.3. Mõnes liikmesriigis tehtud edusammudest hoolimata on maapiirkondades ikka veel raskusi noorte ligimeelitamisega, peamiselt seetõttu, et puuduvad piisavad teenused, taskukohane eluase ja kvaliteetsed töövõimalused ning esineb isikliku ja kutsealase arengu takistusi. Sageli eelistatakse linna- ja linnalähipiirkondi maapiirkondadele.

([11]) https://observatory.rural-vision.europa.eu
([12]) https://rural-vision.europa.eu/action-plan/cross-cutting/rural-proofing_et
([13]) https://www.youthforum.org/topics/eu-youth-test
([14]) ELT C 193, 9.6.2020, lk 3.

3.4. Kõnealustes järeldustes esitatud ettepanekute rakendamine suurendaks maapiirkondade ja äärealade atraktiivsust noorte seas, sest nende ettepanekute tõhus kohaldamine suurendaks kindlasti noorte võimalusi maapiirkondades.

3.5. Täpsemalt on vaja

— edendada sektoriüleseid lähenemisviise sellise noortepoliitika ja selliste strateegiate väljatöötamisel, millega vähendada ebavõrdsust maa-/äärepoolsete ja linnapiirkondade vahel;

— suurendada maapiirkondade noorte mõjuvõimu osalusmudelite kaudu, kaasates noorteorganisatsioone ja organiseeritud kodanikuühiskonda ning rakendades ELi noortetesti;

— tagada, et liikmesriigid ja ELi programmid toetavad, rahastavad ja prioriseerivad noorsooteenuseid ja noorteklubisid, eelkõige neid, mida korraldavad vabatahtlike organisatsioonid äärepoolsetes piirkondades;

— pakkuda noortele ja noorteorganisatsioonidele sobivaid kogunemiskohti (sealhulgas spordi- ja vaba aja veetmise võimalusi), pöörates erilist tähelepanu haavatavatele või puuetega noortele;

— parandada maa- ja linnapiirkondade vahelisi transpordivõimalusi, investeerides taristusse ja kestlikku liikuvusse, sealhulgas kohaliku ühistranspordi teenustesse, mida tuleks edendada ja stimuleerida;

— investeerida IT-taristusse ja kiiresse lairibaühendusse, et tagada ühenduvus ja juurdepääs digitaalsetele vahenditele;

— toetada maapiirkondadesse naasta kavatsevaid noori sihipäraste meetmete abil majade rentimiseks või ostmiseks ning soodustada mahajäetud majade renoveerimist ja maa kasutamist maksusoodustuste kaudu;

— toetada rahaliselt noorte juurdepääsu maale ja

— tagada asjakohased sotsiaaldialoogi struktuurid, et tugevdada töösuhteid ja tagada kõigile inimväärsed töötingimused.

3.6. Üks põllumajandussektori kriitilistest probleemidest keerleb põllumajandustootjate vanusestruktuuri ümber. Muret tekitab asjaolu, et vaid iga kümnes põllumajandustootja on alla 40-aastane. Olukord on veelgi murettekitavam naiste puhul, sest sellesse vanuserühma kuulub vaid üks 20st naissoost põllumajandustootjast. 2020. aastal oli ligikaudu 6,5 % ELi põllumajandusettevõtete juhte alla 35-aastased. Paljudele noortele, kes kaaluvad töötamist põllumajanduses, teeb iseäranis muret juurdepääs rahastamisele, maale, kapitalile ja teadmistele ([15]). Põllumajandustööstuse tulevase kestlikkuse ja kaasavuse seisukohast on väga oluline tegeleda nende kriitilise tähtsusega küsimuste ning põlvkondade lõhe ja soolise ebavõrdsusega.

3.7. Uus ühine põllumajanduspoliitika (ÜPP) pakub liikmesriikidele lahendusi, et toetada põlvkondade vahetumist ja soolist võrdõiguslikkust, sealhulgas pakub see rohkem toetust noortele põllumajandustootjatele. Liikmesriigid on kohustatud kulutama vähemalt 3 % otsetoetustest noorte põllumajandustootjate toetamiseks. 8,5 miljardit eurot avaliku sektori kulutusi on ette nähtud selleks, et aidata noortel põllumajandustootjatel alustada ja säilitada oma äri või tegevust esimestel aastatel ning sellesse investeerida. Nende strateegiate eesmärk on aidata aastatel 2023–2027 ligi 380 000 noorel põllumajandustootjal enda ettevõtet asutada ([16]). Tuleb tagada nende meetmete hoolikas jälgimine. Lisaks on loodud projektide elujõulisuse tagamiseks oluline saavutada õiglased tootmishinnad ja majanduslik kestlikkus. Kui maapiirkonnad ei ole jõukad ja viljakad, ei meelita need noori.

3.8. ÜPP võrgustik ja maapiirkondade vaatluskeskus peaksid jälgima mitte ainult 380 000 uue põllumajandustootja eesmärki, vaid ka muude tööhõivevõimaluste loomist. Samal ajal tuleks välja tuua takistused, edendada põlvkondade vahetumise lahendusi ning jagada põllumajanduse ja muid ärimudeleid, sealhulgas sotsiaalmajanduse ja ühistute valdkonnas.

([15]) Eurostati piirkondlik aastaraamat, 2023.
([16]) ÜPP 2023–2027: noored põllumajandustootjad, Euroopa Komisjon.

3.9. Oluline on kasutada lisaks põllumajanduspoliitikale ja -fondidele ka tugevat sektoritevahelist poliitilist lähenemisviisi, milles võetakse arvesse põlvkondade vahetumist. See lähenemisviis aitab vähendada lõhet maapiirkondade ja linnade vahel. Näiteks selleks, et maapiirkonnad muutuksid võimaluste ja elukvaliteedi poolest sama ligitõmbavaks kui linnapiirkonnad, on vaja investeerida eluasemesse ja kogunemiskohtadesse. COVID-19 pandeemia ja sellest tulenev kaugtöö mahu suurenemine on ajendanud paljusid inimesi otsustama maapiirkondadesse ümberasumise kasuks. Kahjuks on digilõhe ja ebapiisav taristu nendes piirkondades endiselt märkimisväärne probleem, mis mõjutab telekommunikatsioonivõrke ja takistab juurdepääsu teenustele.

3.10. Kogukonnas osalemist, kultuuri säilitamist ja põlvkondadevahelist dialoogi edendavad algatused võivad panustada maapiirkondade noorte üldisse heaollu ja identiteeti. Piirkondades, kus on levinud religioon (st kirikud toimivad kogukonnaruumidena) ja tegutsevad kodanikuühiskonna ühendused, on neil algatustel oluline roll kultuuristruktuuri kujundamisel.

3.11. Ka kõrbestumine, põuad ja üleujutused on märkimisväärne oht Euroopa riikidele ([17]). Kliimamuutused, mullaerosioon, kestmatu veemajandus ja maakasutustavad halvendavad olukorda veelgi. Uuringud näitavad, et märkimisväärne osa Hispaaniast, Lõuna-Itaaliast, Kagu-Euroopast ja Doonau deltast on kõrbestumise suhtes eriti haavatav. Kui sellega ei tegeleta, võib sajandi lõpuks olla ohus ligikaudu 11 % Euroopa territooriumidest. See murettekitav suundumus võib ohustada taime- ja loomakasvatustoodangut, põhjustades põllumajandustegevuse lõpetamist ja suurendades haavatavust. On vaja kiireloomulisi meetmeid kliimamuutuste mõju leevendamiseks ja kestlike maa majandamise tavade rakendamiseks, et kaitsta Euroopa põllumajandust ([18]). Nende jõupingutuste sidumine põlvkondade vahetumisega tagab noorte aktiivse kaasamise kestlikesse põllumajandustavadesse ja edendab kliimaõiglust, tagades maapiirkondade tasakaalustatud ja kestliku tuleviku.

3.12. Maapiirkondade pikaajaline vastupanuvõime nõuab põlvkondade koostööd, mis põhineb vastastikusel austusel ja toetusel. Programmi „Erasmus+“ ja muude mõjuvõimu suurendavate algatuste kõrval peaks olema konkreetne mentorluspoliitika. Lisaks on vaja rohkem investeerida mitte ainult põllumajanduse ja metsanduse valdkonna töökohapõhisesse õppesse, vaid ka muusse maapiirkondade käsitööndus-, kultuuri- ja ettevõtluskoolitusse, et tagada oskuste ja teadmiste edasiandmine. Oluline oleks koolides või muudes hariduskeskkondades kasutusele võtta spetsiaalsed juhendamisprogrammid linnapiirkondades elavatele noortele, et tutvustada neile maapiirkondi ja põllumajandustegevust.

3.13. Põllumajandustootjate vaimse tervise probleemid ja vaba aja puudumine tekitavad maapiirkondade sotsiaalsele ja majanduslikule kestlikkusele lisaprobleeme ja nendega tuleb asjakohaselt tegeleda. Selliseid kogemusi nagu projekt „Farmwell“ ([19]) tuleb nõuetekohaselt edendada, toetada ja levitada.

3.14. Algatuste tõhusaks edendamiseks ning maapiirkondade potentsiaali ja võimaluste suurendamiseks on kindlasti vaja noortele suunatud terviklikku teabevahetusstrateegiat, mille töötaksid välja kõigi tasandite avaliku sektori asutused ja noortega tegelevad organisatsioonid.

4. **Juhtimine**

4.1. Maaelu arenguks on ülioluline kaasata noori, sest noored pooldavad kestlikkust ja keskkonnakaitset. Noored peaksid olema kaasavama mitut sidusrühma hõlmava juhtimismudeli keskmes, nad peaksid osalema otsuste tegemises kõigis etappides alates ettepanekute koostamisest kuni nende rakendamise, järelevalve ja järelmeetmeteni, ([20]) sealhulgas mitut valdkonda hõlmavate platvormide loomise kaudu. Nendes põlvkondade vahetumisele suunatud osalusviisides tuleks tunnustada ka uusi viise, kuidas noored tehnoloogia ja sotsiaalmeedia kaudu osalevad.

4.2. Noorte nägemust, ambitsioone ja nõudmisi tuleb pidevalt arutada ja arvesse võtta. Selleks tuleb tagada nende tõhus kaasamine heakskiidetud ja rakendatud meetmetesse, kavadesse ja programmidesse.

4.3. Maaelupakt, maapiirkondade parlamendid ([21]) ja kogukonna juhitud kohalik areng (LEADER/CCLD) on peamised raamistikud noorte mõjuvõimu suurendamiseks ja neile olulise rolli andmiseks. Nende programmide ja algatuste laiendamine annab kogukondadele võimaluse tegeleda tõhusalt maapiirkondade probleemidega ja edendada kestlikku arengut.

([17]) Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Kestlik veemajandus ja kliimahädaolukord: ringluspõhised ja muud lahendused ELi põllumajandus- ja toiduainesüsteemi jaoks tulevase sinise kokkuleppe raames“ (ELT C 349, 29.9. 2023, lk 80).
([18]) Desertification and agriculture, Euroopa Parlamendi uuringuteenused.
([19]) https://farmwell-h2020.eu/
([20]) Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „ELi maapiirkondade arengu pikaajaline visioon“ (ELT C 290, 29.7.2022, lk 137) ja Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Noorte struktureeritud kaasamine ELi otsustusprotsessi kliima ja kestlikkuse valdkonnas“ (ELT C 429, 11.12.2020, lk 44).
([21]) https://europeanruralparliament.com/index.php/home/about-us

4.4. Noortenõukogude ja noorteorganisatsioonide osalemine maaelupakti kogukonnas riigi tasandil võimendab maapiirkondade häält, edendab koostööd ja toob kaasa konkreetsed kohustused, mida tuleb tugevdada terviklike ja territoriaalsete lähenemisviiside abil. Tuleks soodustada teadmiste, vahendite ja parimate tavade vahetamist ELi ja kolmandate riikide vahel.

4.5. Maapiirkondadest pärit noorte esindatust poliitikas tuleb parandada, et tagada nende hääle kuuldavus ja nende vajaduste piisav esindatus.

5. **Kestlikud töökohad**

5.1. ELis töötab põllumajanduses ja toiduainetega seotud tööstusharudes üle 44 miljoni inimese (üksnes põllumajandussektoris töötab regulaarselt 20 miljonit inimest) ([22]). Siiski on seal piiratud arvu atraktiivsete töökohtade ja paljude töövõimaluste hooajalisuse tõttu raskusi noorema põlvkonna ligimeelitamisega.

5.2. Nooremate inimeste vähene huvi tekitab muret sektori suutlikkuse pärast kohaneda keeruliste tegevuskavadega, mis keskenduvad kestlikkusele, konkurentsivõimele ning sotsiaalsetele ja keskkonnaalastele ootustele.

5.3. Nende probleemidega toimetulekuks on hädavajalik pakkuda kvaliteetseid tööhõivevõimalusi stabiilsete ja konkurentsivõimeliste lepingutega, tagada piisav sotsiaalkaitse ja toetada ettevõtlust. Kestlikku majandust võivad maapiirkondades, eelkõige nooremate inimeste jaoks, stimuleerida ka digipööre ja õiglase konkurentsi eeskirjad VKEde jaoks.

5.4. Ausa konkurentsi edendamiseks, töötajate õiguste kaitsmiseks ja võrdsete võimaluste loomiseks on vaja tugevaid kollektiivläbirääkimisi, tõhustatud struktureeritud sotsiaaldialoogi ja sotsiaalse tingimuslikkuse mehhanismi kohaldamist maapiirkodades ja riigi tasandist madalamal tasandil.

5.5. Teine oluline aspekt puudutab naiste tööhõivet. Sellega seotud probleemide lahendamine nõuab poliitikat, mille eesmärk on naiste laiaulatuslik kaasamine põllumajandus- ja toiduainesektori tööturule. Selleks et muuta maapiirkonnad naiste jaoks ligitõmbavaks, tuleb tingimata pakkuda hädavajalikku hooldustaristut, mis hõlbustab naiste tööturule sisenemist.

5.6. Tuleks intensiivistada jõupingutusi, et julgustada ja toetada noori, kes tegelevad maa- ja äärepoolsetes piirkondades mis tahes võimaliku majandustegevusega, sealhulgas haridusalase ja majandusliku toetuse kaudu. Kasulikud võivad olla põlvkondadevahelised mentorluse ja töökohapõhise õppe kavad ning seosed selliste õppimisvõimalustega nagu programm „Erasmus+“.

5.7. Lühikesed tarneahelad aitavad kaasa kestlikumale, vastupidavamale ja mitmekesisemale põllumajanduslikule toidutööstusele, loovad töökohti ja hoiavad inimesi maapiirkondades. Lisaks juhivad noored põllumajandustootjad ja maapiirkondade ettevõtjad sageli algatusi, millega uuendatakse traditsioonilist maaga seotud tegevust. Tuleks pakkuda avaliku sektori investeeringuid ja toetust, et edendada ja tugevdada kohalikke tooteid. Neis valdkondades tegutsevaid noori tuleks toetada.

5.8. Piiratud juurdepääs maale ja raskused laenu saamisel, mis iseäranis puudutavad noori, tekitavad probleeme põllumajandus- ja mittepõllumajandusettevõtetele. Põllumajandustootjate seas on kõige raskem leida rahastamisvõimalusi väikestel põllumajandustootjatel, noortel põllumajandustootjatel, uutel tulijatel ja innovatsiooni investeerijatel ([23]). Maapiirkondade ettevõtjate, eelkõige noorte omanike lihtsam juurdepääs maale ja laenudele võib soodustada kestlikku majandust ja edendada maakogukondade kestlikku arengut.

5.9. ÜPP maksete 6–8 kuu pikkused viivitused takistavad eelkõige noorte puhul finantsstabiilsust ja planeerimist põllumajandussektoris ning need tuleb kõrvaldada. Haldusprotsesside ühtlustamisest ja lihtsustamisest kõigil tasanditel, nii ELi kui ka piirkondlikul ja riiklikul tasandil, võib olla abi ning sellest võib eelkõige noorte jaoks kujuneda stiimul. Samuti võib see suurendada juhtimise tõhusust ja tulemuslikkust.

5.10. Maapiirkondade tööhõivevõimalused väljaspool põllumajandussektorit, näiteks turismis, kultuuris ja spordis, aitavad kaasa nende piirkondade kestlikule arengule ja elujõulisusele ning võivad ligi meelitada noori inimesi. Seetõttu tuleb neid asjakohaselt toetada.

6. **Haridus ja koolitus**

6.1. Koolitusel ja haridusel kõigil tasanditel on oluline roll maaelu arengu edendamisel, sest need pakuvad vajalikke oskusi ja teadmisi.

([22]) Agriculture – EU action (https://european-union.europa.eu/priorities-and-actions/actions-topic/agriculture_et).
([23]) Financial needs in the agriculture and agri-food sectors in the European Union, fi-compass, 2020.

6.2. Haridussüsteemid peaksid hõlmama teadmisi ümberkujundavat haridust, mis võimaldab noortel juhtida süsteemseid muutusi ([24]). Valitsustevahelise kliimamuutuste eksperdirühma (IPCC) hiljutise aruande kohaselt on teadmisi ümberkujundav õppimine väga oluline, sest see aitab kaasa nii ühisele teadlikkusele kui ka ühistegevusele ([25]). UNESCO määratluse kohaselt kaasab teadmisi ümberkujundav haridus inimesi aktiivselt praktiliste kogemuste, vaatluse ja tervikliku perspektiivi kaudu. See soodustab terviklikku arengut ja annab inimestele võimaluse oma kogukonnas sisukalt osaleda.

6.3. Euroopa oskusteaasta 2023 peaks keskenduma rohe- ja digipöörde juhtimiseks ja kestliku arengu meetmete rakendamiseks vajalikele oskustele. See peaks pöörama tähelepanu noorte ees seisvatele probleemidele kiiresti muutuvas maailmas.

6.4. Koolituses ja hariduses tuleks järgida valdkonnaülest lähenemisviisi, võttes arvesse kohalikke olusid ja kogukonna vajadusi. Nende võimaluste kavandamisse ja rakendamisse tuleks kaasata organiseeritud kodanikuühiskond, kes esindab ja toetab inimeste sageli muutuvaid nõudmisi.

6.5. Vaja on investeerida oskustesse ja kvalifikatsioonidesse, eelkõige arvestades katkestusi selle sektori karjäärides ning rohepöörde ja ringmajanduse loodud uusi töövõimalusi, mis nõuavad erioskusi. Maapiirkondades tuleks noortele, kes ei tööta, õpi ega osale koolitusel, ning puuetega inimestele, haavatavatele inimestele ja marginaliseerunud kogukondadele pakkuda nõuetekohast toetust.

6.6. Programm „Erasmus+“ ning LEADER/CLLD ja kogukonna juhitud kohalik areng peaksid pakkuma konkreetseid võimalusi, et arendada juhtimisoskusi ja parandada maa- ja linnapiirkondade noorte üksteisemõistmist. See võib hõlbustada nende osalemist kaasavamas mitut sidusrühma hõlmavas juhtimismudelis.

6.7. Haridusel, koolitusel ja teadusuuringutel on määrav roll saarte ning sise- ja mägipiirkondade põllumajandus- ja karjakasvatustegevuse läbivaatamisel, põllumajandusliku pereettevõtluse põlvkondade vahetumise hõlbustamisel ning kestliku ja territoriaalselt õiglase arengu tagamisel ELis. Oluline on parandada inimkapitali kvaliteeti, et vastata tarbijate ootustele tootmise kvaliteedi ja kestlikkuse suhtes.

6.8. Uuelt põllumajandusettevõtte juhtide põlvkonnalt võib eeldada vajalikke oskusi, et toota tõhusamalt ja samal ajal kaitsta keskkonda, panustada kliimamuutustega seotud jõupingutustesse, vastata ühiskonna nõudmistele tervisliku ja tasakaalustatud toitumise ja loomade heaolu osas ning minna kaasa üha kiiremate teaduslike ja tehnoloogiliste edusammudega. Kui põllumajandussektori tööjõud on paremini kvalifitseeritud, võib see sektor olla võimeline suurendama tootlikkust ja suutlikkust teenida sissetulekut ([26]).

6.9. Euroopa maapiirkondade ülikoolid ja detsentraliseeritud avalikud teenused on olulised maakogukondade erivajadustele kohandatud hariduse, koolituse, suunitluse ja nõuannete pakkumisel. Need institutsioonid aitavad kaasa maaelu arengule, pakkudes asjakohaseid programme ja teenuseid, mis toetavad kohalikke vajadusi. Samuti võiks seoses sellega olla kasulik kaasata kodanikuühiskonna organisatsioone ning edendada ja arendada mitteformaalset haridust.

7. **Parimad tavad maapiirkondade noorteprobleemide lahendamiseks**

7.1. Selles peatükis tuuakse esile valik parimaid tavasid, mis näitlikustavad üksikisikute, organisatsioonide ja kogukondade pühendumust positiivsete muutuste loomisele maapiirkondades ning on kooskõlas jaotises „Järeldused ja soovitused“ esitatud soovitustega, illustreerides nende võimalikku ümberkujundavat mõju maapiirkondade noortele. Need algatused koos pakuvad tegevuskava sellise parema tuleviku loomiseks kõigile, milles maapiirkondadel on oluline roll majanduslikus ja sotsiaalses ühtekuuluvuses ning noortele tagatakse võrdne kohtlemine ja täielik osalemine nii maa- kui ka linnakeskkonnas.

7.2. Mis puudutab andmete kogumise ja noortekeskesete teadusuuringute edendamist sihipäraste investeeringute ja poliitika suunamiseks, siis määrab ELi ÜPP võrgustiku maapiirkondade noorte tööhõive temaatiline töörühm ([27]) kindlaks kogu Euroopa Liidus noorte ees seisvad probleemid ning edendab ideede ja algatuste vahetamist, hõlbustades andmete ja teadmiste jagamist. Andmete kogumisel ja kogukonna kaasamise püüetes võib kasulik olla ka maaelupakti kogukond.

([24]) Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Noorte mõjuvõimu suurendamine kestliku arengu saavutamiseks hariduse kaudu“ (ELT C 100, 16.3.2023, lk 38).
([25]) Climate Change 2022: Mitigation of climate change, lk 2871.
([26]) Eurostati piirkondlik aastaraamat, 2023.
([27]) https://eu-cap-network.ec.europa.eu/thematic-group-rural-youth-employment-voice-rural-youth_en

7.3. Maaelupakti kogukond, Euroopa haridusruum, ([28]) uuenduslik sotsiaalne idufirma „Ca' Colonna" ([29]) ja ELi programmid, nagu Erasmus+ ja Euroopa solidaarsuskorpus, mängivad olulist rolli noorte mõjuvõimu ja nende maaelu arengus osalemise suurendamisel ning asjaomaste teenuste noortele kättesaadavaks tegemisel. Nende algatustega tagatakse kvaliteetsed teenused, tööhõive, haridus ja juurdepääsetav taristu.

7.4. Mis puudutab põlvkondade vahetumise ja mitut sidusrühma hõlmava juhtimise edendamist, siis võimestavad COCOREADO projekt, ([30]) ÜRO programm „Youth2030" ([31]) ja projekt RURBEST22 ([32]) noori, ergutavad koostööle ja tunnustavad uusi viise, kuidas noored tehnoloogia ja sotsiaalmeedia kaudu osalevad, kooskõlas komitee üleskutsega luua osalusvõimalusi. Maaelupakti kogukond edendab ka mitut sidusrühma hõlmavat juhtimist ning noorte ja poliitikakujundajate kaasamist.

7.5. Kestliku majanduse ja kvaliteetse tööhõive tähtsuse osas pakuvad Euroopa kooliharidus platvorm ([33]) ning uued Erasmuse ja Euroopa solidaarsuskorpuse programmid kvaliteetset haridust, koolitust ja stabiilseid töölepinguid. Need programmid toetavad ka töötajate õigusi ja võrdseid võimalusi, mis on kooskõlas komitee võetud kohustusega edendada kvaliteetseid töövõimalusi. Ka siin on maapakti kogukonnal oluline osa tööhõivevõimaluste propageerimisel maapiirkondades.

7.6. Mis puudutab soovitust hõlbustada juurdepääsu maale ja laenudele, siis Prantsusmaa mereäärse riigivara algatus ([34]) avab ukse noortele maapiirkondade ettevõtjatele, lihtsustades juurdepääsu maale. Sellega toetatakse komitee nägemust maale ja laenudele juurdepääsu hõlbustamisest maapiirkondade ettevõtjate jaoks ning kestlikust majanduskasvust.

7.7. Valdkonnaülest haridust ja koolitust käsitlevat soovitust täiendavad Euroopa kooliharidus platvorm, COCOREADO projekt ja ökokoolid ([35]). Need tavad toetavad kõigi tasandite haridust, mis on kohandatud kohalikele vajadustele, ning kajastavad valdkonnaülese hariduse ja kogukonna kaasamise tähtsust. Maailma toidufoorumi algatus „Noorte tegevus parema toidu tuleviku nimel" ([36]) hõlmab ka kestlike toidusüsteemidega seotud eri tasandi haridust ja koolitust.

7.8. Üleskutse keskenduda rohepöördeks vajalikele oskustele leiab vastukaja Maailma Toidufoorumi algatuses „Noorte tegevus parema toidu tuleviku nimel", millel on oluline roll rohepöördeks ja kestliku arengu meetmeteks vajalike oskustega tegelemisel, eelkõige toidusüsteemide ja põllumajanduse kontekstis.

7.9. Maapiirkondade ülikoolide, detsentraliseerimise ja mitteformaalse hariduse rolli tunnustamise osas näitavad Euroopa kooliharidus platvorm ja COCOREADO projekt, et maakogukondadele kohandatud haridus, suunitlus ja nõuanded on üliolulised. Nende rõhuasetus kodanikuühiskonna kaasamisele on täielikult kooskõlas kodanikuühiskonna rolliga maaelu arengus.

Brüssel, 14. detsember 2023

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee president

Oliver RÖPKE

([28]) https://education.ec.europa.eu/
([29]) https://www.cacolonna.it/
([30]) https://cocoreado.eu/cocoreado/
([31]) https://www.unyouth2030.com/
([32]) http://elard.eu/actions/rural-youth-in-action-from-local-to-european-level/
([33]) https://school-education.ec.europa.eu/et
([34]) https://strugglesforlandforum.net/un-exemple-de-gestion-des-communs-lespace-public-maritime/
([35]) https://www.ecoschools.global/
([36]) https://www.world-food-forum.org/youth-action/en